

Priročnik z nasveti
za varovanje
narave

URBANO V NARAVO

BONTON OBNAŠANJA

- V NARAVNEM OKOLJU
- NA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH
- NA GOZDNIH ZEMLJIŠČIH
- OB VODI – jezerih, rekah, morju
- PRI BIVANJU V NARAVI

Urbano v naravo: priročnik z nasveti za varovanje narave

Uredili: Marjan Mravljje, Irena Kleibencetl, Matej Plevnik
Avtorji besedil: Matej Plevnik, Irena Kleibencetl, Sanja Dimc, Mojca Fink, Urška Ličen, Teja Horvat, Katarina Bensa, Ajra Luznik, Kaja Hostnik, Petra Klanšek, Jaka Pirnat, Klemen Širok, Miha Lesjak
Fotografije: Matej Plevnik
Ilustracija: Kaja Hostnik

Izdala: Založba Univerze na Primorskem
Titov trg 4, 6000 Koper
hippocampus.si
Koper 2023

© 2023 Univerza na Primorskem

Brezplačna elektronska izdaja
<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-243-5.pdf>
<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-244-2/index.html>
<https://doi.org/10.26493/978-961-293-243-5>

Izdajo priročnika sta omogočili

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju
Krajevna skupnost Brezovica

Priročnik je nastal v okviru projekta Umeščanje urbanega glampinga v inovativne oblike turističnih produktov istrskega zaledja, ki ga je izvajala Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju od marca do junija 2023. Vodja projekta je bil dr. Matej Plevnik.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska Unija iz Evropskega socialnega sklada.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN INOVACIJE

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 154820355
ISBN 978-961-293-243-5 (PDF)
ISBN 978-961-293-244-2 (HTML)

KAZALO VSEBINE

- 4** | Spremna beseda
- 5** | Uvod
- 8** | Bonton obnašanja v naravnem okolju
- 12** | Bonton obnašanja na kmetijskih zemljiščih
- 18** | Bonton obnašanja na gozdnih zemljiščih
- 23** | Bonton obnašanja ob vodi – jezerih, rekah, morju
- 27** | Bonton obnašanja pri bivanju v naravi
- 30** | Zaključek
- 31** | Uporabljena in priporočena literatura

SPREMNA BESEDA

Fakulteta za vede o zdravju Univerze na Primorskem je s svojimi pedagoškimi in raziskovalnimi aktivnostmi močno vpeta v naravno okolje.

Predvsem vsebine študijskih programov aplikativne kineziologije ter športne vzgoje koristijo naravo kot prostor izvajanja gibalne dejavnosti. Znano je, da naravno okolje lahko prispeva k ugodnejšim učinkom vadbe, vadeči v njem lažje premaguje napor in gibalno izkušnjo doživi celoviteje. Zato je gibanje v naravnem okolju izredno spodbujano. Za študijski program dietetike – prehranskega svetovanja je narava prav tako izjemnega pomena. Sadovi in pridelki iz narave so namreč osnovne sestavine prehrane človeka. Tudi vsebine ostalih naših študijskih programov, fizioterapije in zdravstvene nege, kažejo številne možnosti povezovanja z naravo.

Na Fakulteti za vede o zdravju podpiramo vse aktivnosti za varovanje narave in si za to tudi aktivno prizadevamo.

Prof. dr. Nejc Šarabon,
Dekan Fakultete za vede o zdravju Univerze na Primorskem

Spoštovani ljubitelji narave.

Izjemna prednost in dodana vrednost bivanja v Občini Brezovica je dostopnost do neokrnjene narave. Ohranjeno naravno okolje je dediščina, ki smo jo dobili in na katero moramo izjemno skrbno paziti. Nujno je neprestano zavedanje, da svoje okolje uničimo le enkrat in škoda je običajno nepopravljiva.

Praktično celotna površina naše občine, to je 92 km² se nahaja v vodovarstvenem in vodonosnem območju. Voda je dobrina prihodnosti. Nam je dana a zato moramo biti pri svojem ravnanju z njo posebej pozorni in previdni. Naši dve jezera, reka Ljubljanica in vrsta manjših vodotokov nam skupaj z Ljubljanskim barjem ter bogatimi gozdovi dajejo izjemne možnosti za različne aktivnosti in sproščeno uživanje v naravi. V občini se nahaja tudi osrednji del zaščitenega območja Krajinskega parka Ljubljansko barje, kar že samo po sebi narekuje posebno pozornost tako lastnikov zemljišč kot nas priložnostnih obiskovalcev. Seveda pa ni nič manj pomembno, da spoštljivo ravnamo v naravi tudi na nezaščitene območjih.

Priročnik z nasveti za varovanje narave združuje napotke za skrbno in odgovorno obiskovanje vseh teh izjemnih danosti. Poučeni z njimi bomo ob vseh informacijah, ki jih prinaša še bolje razumeli in cenili prednosti naravnega okolja.

Naša skupna obveza in zaveza pa je, da naravo tako lepo in ohranjeno pustimo tudi tistim, ki prihajajo.

Metod Ropret,
Župan Občine Brezovica

UVOD

Namen priročnika Urbano v naravo: priročnik z nasveti za varovanje narave je dvigniti zavest o skrbi za naravno okolje med gibanjem v naravnem okolju, ki ga izvajamo vsakodnevno: pri sprehodih po naravi, gozdrovih, travnikih, pri prečkanju potokov, sprehodih ob jezerih kot tudi pri bivanju v naravi (šotorjenju, kampiranju, glampinškem bivanju) – skratka, povsod tam, kjer človek v grajenem okolju živi v bližini naravnega okolja.

Slovenija je, kljub svoji majhnosti, država mnogih naravnih, kulturnih in kulinarčnih znamenitosti ter velike biotske raznovrstnosti. Zato ni presenetljivo, da jo je National Geographic uvrstil med 25 najizjemnejših in najprivlačnejših držav, ki jih velja obiskati v letu 2023. Dejstvo, da Slovenijo kot izredno destinacijo prepoznava ves svet, nam njenim prebivalcem nalaga še večjo skrb za okolje, v katerem živimo.

Ali veš da?

V Sloveniji glede na njeno površino živi veliko živalskih in rastlinskih vrst, zato jo uvrščamo med države z največjo biotsko raznovrstnostjo v Evropi, če ne celo na svetu. V Sloveniji se nahaja 3.119 avtohtonih rastlinskih vrst ter okoli 24.000 različnih živalskih vrst.

V Sloveniji je velika površina zemljišč v naravnem okolju lastnina zasebnikov. Mnogi izmed njih (kmetje, gozdarji...) se preživljajo z obdelovanjem zemlje oziroma s koriščenjem in obdelavo naravnega okolja. Mnogokrat se priložnosti uporabniki naravnega okolja ne zavedamo, da imajo še posebej kmetje, gozdarji, ribiči in drugi posebno odgovornost kot tudi obvezo, da za svoja zemljišča skrbijo in z njimi odgovorno upravljajo.

Poznamo obdobja, ko je delo na kmetijskih, gozdnih in drugih zemljiščih že vnaprej znano (npr. obdobja košnje, sečnje dreves, lova, setve, trgategv, shranjevanja pridelkov itd.). Seveda pa je treba za naravo ustrezno poskrbeti tudi v primeru naravnih nesreč (npr. žledolom, vetrolom, poplave, požari ...). Takrat je odgovornost za sanacijo stanja naravnega okolja skoraj v celoti na lastnikih zemljišč. Priložnostni uporabniki naravnega okolja moramo imeti to dejstvo v mislih in prispevati s svojim obnašanjem v naravi na način, da bodo lahko lastniki zemljišč le-ta lahko ustrezno in primerno uporabljali. Končno so kvalitetni naravni produkti tudi interes širšega okolja, saj bodo lahko pri omenjenih lastnikih kupili kvalitetne izdelke iz narave.

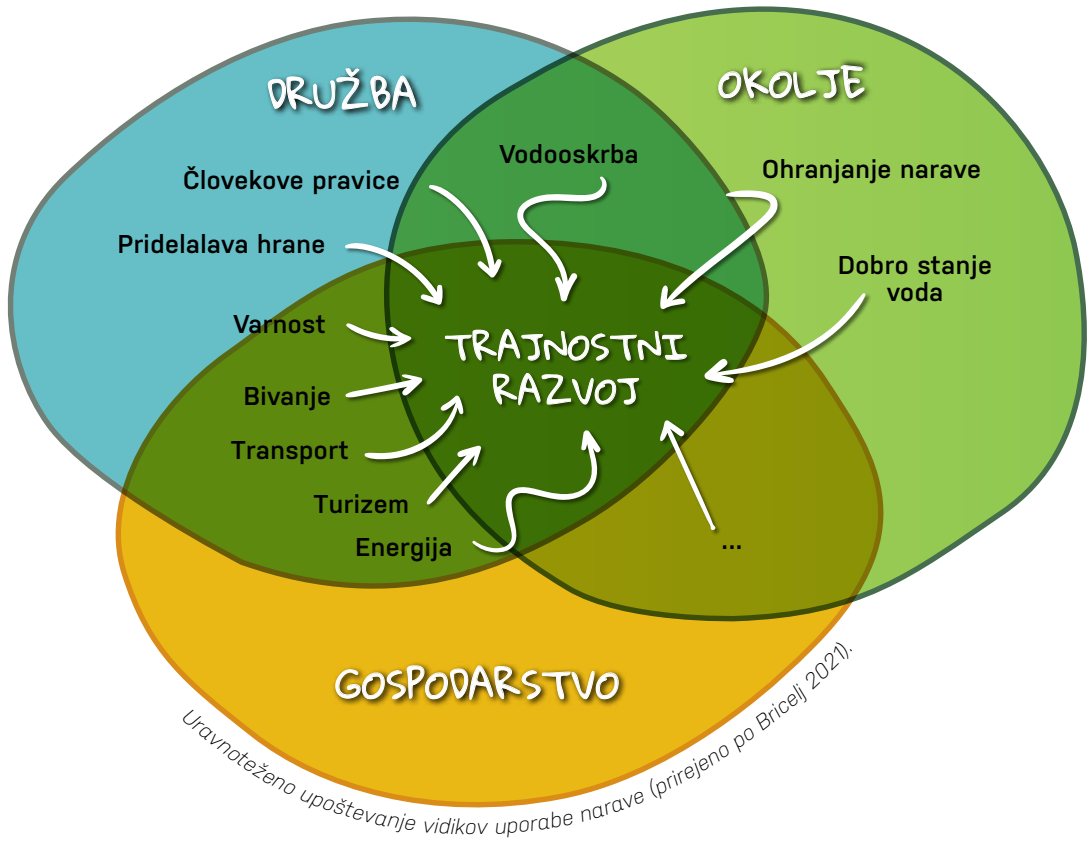

V naravno okolje so pogosto vključene tudi različne učne izobraževalne poti ali celo otroška igrišča z naravnim nestrukturiranim materialom. Ne pozabimo, da so tudi take površine del narave.

V Sloveniji je omogočeno prosto gibanje po naravnem okolju. Velike površine v naravnih okoljih pa je tudi nemogoče in nesmiselno ograjevati. Zato je izredno pomembno, da se vsi, ki se gibljejo po takšnem okolju, zavedajo, da ga je treba skrbno varovati vsaj z dveh vidikov – ker je to zasebna lastnina, s katero se ljudje preživljajo, ter ker ga je treba ohraniti tudi za zanamce oziroma generacije, ki prihajajo za nami. Seveda je treba enako skrbno varovati tudi površine, ki so javna last.

Razvoj, zasnovan na rasti enosmerne porabe naravnih virov, je dosegel raven, ki ima zaznavne vplive na globalno in lokalno okolje. Izziv današnje in prihodnje generacije prebivalcev planeta Zemlja bo uporaba naravnega okolja z upoštevanjem trajnostnega razvoja, kar pomeni uravnoteženo upoštevanje družbenega, okoljskega in gospodarskega vidika uporabe narave (slika 1). Ohranjanje in načrtovanje naravnega okolja in zelene infrastrukture je koristno ne le za biotsko raznovrstnost, temveč tudi za človeka in njegovo dolgoročno blaginjo.

Končno skrb za ohranjanje narave vsem prebivalcem nalaga tudi Zakon o ohranjanju narave (2004), ki določa različne ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevanja k ohranjanju narave.

Pogosto imamo skrb za naravo v mislih, ko se odpravimo v naravno okolje, ki je oddaljeno od našega bivališča (planine, smučišča, krajinski parki ...). Pohodnik v hribih se navadno zaveda, da planinski bonton narekuje, da se v planinah hodi po poteh, označenih z markacijami. Navadno za različne površine (smučišče, igrišča, krajinski parki ...) tudi obstajajo bontoni in načela obnašanja, ki se jih uporabniki držijo. So pa v takih okoljih prisotni tudi nadzorniki, ki nadzorujejo obnašanja in jih v določenih primerih tudi sankcionirajo.

Pogosto pa pozabljamo, da vsa načela varovanja narave in naravnega okolja veljajo tudi za vse površine, ki so blizu našega stalnega bivališča in na katere se odpravljamo vsak dan z različnimi motivi: sprehod, aktivno preživljanje prostega časa, igre, sprostitev pa tudi nabiranje plodov, sprehajanje domačih živali, bivanje v naravi. To obliko varovanja naravnega okolja smo poimenovali urbano gibanje v naravi. Gre torej za vsakodnevno preživljanje časa in izvajanje aktivnosti v naravi, ki je blizu urbanega bivalnega okolja. Zavedati se moramo, da je neodgovorno gibanje po naravi, še posebej pa množični turizem za naravno okolje izredna obremenitev. Določena okolja so deležna tudi številnega priseljevanja, količina ljudi v krajih in okoljih se povečuje, navadno pa se prilagajanje okolja večjim obremenitvam dogaja z veliko zamudo. Izredno velik pomen imajo tudi ustrezna vzgoja, zgled in konsenz o bontonu med vsemi uporabniki: lastniki zemljišč, uporabniki – krajani, občani, dnevnimi obiskovalci in turisti.

S priročnikom želimo poudariti pomen skrbi za naravno okolje med vsakodnevnim urbanim gibanjem v naravnem okolju. Z zavedanjem in skrbjo za naravo pripomoremo, da lahko lastniki zemljišč le-ta v naravnem okolju obdelujejo s čim manj škode kot tudi da naravne površine kar najbolj ohranimo tako za nas same kot za prihodnje generacije.

Ali veš da?

Šumi nas bo bralce skozi priročnik opozarjal na nekatera zanimiva dejstva, povezana z varovanjem narave.

BONTON OBNAŠANJA V NARAVNEM OKOLJU

SPLOŠNI NASVETI

- **Spoštovanje narave**
Do narave se obnašajmo spoštljivo. Naravo zapustimo v vsaj podobnem stanju, kot nas je pričakala.
- **Upoštevajmo, da smo v naravi gostje tamkajšnjih prebivalcev in lastnikov zemljišč**
Z odhodom v naravo gremo k tamkajšnjim prebivalcem, živalim in rastlinam, na obisk. Upoštevajmo, da smo v naravi gostje.

Pomislimo, da se sprehajamo po zemljiščih, ki so nekogaršnja last. Z odgovornostjo in skrbjo za naravo bo sobivanje vseh prijetno za vse.
- **Poskrbimo za čistočo narave**
Ne pozabimo na vrečko za smeti. Vse smeti, ki nastanejo med našo potjo, odnesemo s seboj in jih odložimo v za to namenjene zabojnike ter koše za odpadke. Tudi če smeti niso naše – poberimo jih. Narava nam bo hvaležna.
- **Predvidimo pot in cilj ter upoštevajmo načelo varnosti**
Določite cilj in izberite ustrezno pot. Z ustreznim načrtovanjem bo obisk narave prijetnejša izkušnja. Zavedajte se, da ste s prihodom na cilj šele na polovici poti.

Poskrbimo za ustrezno opremo in spremljajmo vremensko napoved

Za vsak odhod v naravno okolje je treba predvideti ustrezno opremo. Najpogosteje je to primerna pohodna obutev pa tudi zaščita pred soncem, vetrom ali dežjem.

Obvestimo svojce, kam odhajamo

O načrtih pred odhodom obvestite svojce ali prijatelje. Sporočite jim svojo pot in cilj. Obvestilo lahko napišete na listek ali jim pošljete SMS-sporočilo.

Prilagodimo zahtevnost poti svojim psihofizičnim sposobnostim

Prilagodite izbor cilja in poti svojim sposobnostim. V primeru večjega napora poskrbite za ustrezno ogrevanje in odmore. Skupine naj zahtevnost prilagodijo najšibkejšemu članu skupine.

UPOŠTEVANJE NAČELA VARNOSTI

Čeprav navadno ne pomislimo na nevarnosti, ko odidemo v naravno okolje poleg urbanih središč, je upoštevanje načela varnosti nujno. Odhod v naravno okolje je priporočljivo za vse starostne skupine kot tudi skupine, ki imajo različno psihofizično zmogljivost.

Zato naj bo ob izbiri cilja in poti naša glavna skrb tudi zagotovitev varnosti: sem sodijo izbor ustrezne opreme, spremljanje vremenske napovedi, prilagoditev cilja in poti našim psihofizičnim sposobnostim, sporočanje naše odsotnosti.

Ne pozabimo, da je lahko tudi pohod na lokalni hrib ali plavanje v bližnjem jezeru v primeru nenadne slabosti nevarno.

RAVNANJE Z ODPADKI V NARAVI

Povprečen Evropejec po podatkih Evropskega statističnega urada na leto povzroči 5,2 tone odpadkov. Kriza kopičenja odpadkov je poleg podnebne krize ena največjih groženj svetu, ki že resno načena trajnost našega planeta in nas samih.

Zato moramo skupaj in vsak posebej prevzeti odgovornost, da preprečimo onesnaževanje okolja in posledično uničenje narave. Nenadzirano odlaganje odpadkov in smeti v naravi ima za slednjo še posebej škodljive učinke.

Ali veš da?

Za Slovenijo so značilne spomladanske čistilne akcije, pobudniki katerih so navadno lokalne skupnosti. Udeležimo se jih po svojih zmožnostih in prispevamo k čistoči svojega lokalnega okolja.

Med gibanjem po naravi se potrudimo, da v naravo ne odlagamo odpadkov. Smeti in odpadkov nikoli ne mečemo v naravo, saj s tem škodimo rastlinam in živalim, ki tam prebivajo. Tudi če smeti niso naše, jih poberimo in odvrzimo v smetnjak ali zabojnik. Tudi pasji iztrebki predstavljajo odpadke, ki sodi v koš za pasje odpadke.

Ali veš da?

Pasji iztrebki na kmetijskih zemljiščih, posebno travnikih in njivah predstavljajo za kmetovalce veliko težavo. Kmetje se na pasje sprehajalce pogosto upravičeno jezijo.

V obdobjih visoke trave, ki čaka na košnjo, in rasti kmetijskih pridelkov na njivah so sprehodi po kmetijskih zemljiščih nezaželeni. Poleg uničenja trave, ki čaka na košnjo, in njivskih pridelkov posebno nevarnost predstavljajo pasji iztrebki.

Pasji iztrebki na kmetijskih zemljiščih lahko zaradi vsebnosti različnih notranjih zajedavcev povzročajo zdravstvene težave predvsem domačim rastlinojedim živalim. Njihova prisotnost v krmi vpliva na njeno slabšo kakovost in uporabnost. Iztrebki povzročijo onesnaženost sena in silaže, kmetje pa poročajo, da z njimi onesnaženo krmo živali pogosto zavračajo. Taka krma hitreje gnije, plesni in posledično povzroča prebavne motnje pri živini. Lahko se tudi zgodi, da morajo kmetje okužene živali izločiti iz procesa pridelave hrane. Kmetje imajo lahko tako veliko nevšečnosti z zdravljenjem živine, upada jim tudi prihodek.

Zato za svojim pasjim prijateljem iztrebke skrbno poberimo in jih odložimo v koš za (pasje) odpadke.

GIBANJE V NARAVI JE ZA ČLOVEKA PRIPOROČLJIVO IN KORISTNO

Gibanje in vadba v naravnem okolju imata za človeka številne prednosti. Dovoljujeta nam, da si aktivnost prilagajamo in jo naredimo bolj raznoliko. Možnosti izbire različnih pohodnih poti, tekaških in kolesarskih tras ali vadbenih postaj in okolij vplivajo tudi na motivacijo posameznika. Glavna značilnost gibanja in vadbe na prostem je spremenljivost okolja, kar pomeni, da se moramo ustrezno pripraviti. Poskrbeti je treba za zaščito pred vremenskimi vplivi, v toplejšem delu leta za ustrezno preventivo pred vročino, soncem in dehidracijo, v hladnejšem delu pa za zaščito pred mrazom in vetrom, kar zlasti velja za bolj izpostavljene dele telesa.

Vadba v naravi je v primerjavi z vadbo v notranjem okolju povezana z močnejšim občutkom vitalnosti, zmanjšanjem napetosti, zmedenosti, jeze in depresije ter s povečanjem življenjske energije. Udeleženci so po vadbi v naravi poročali o veselju in večjem zadovoljstvu z aktivnostjo ter izražali večjo željo po ponovni vadbi. To je izrednega pomena tudi pri motiviranju ljudi za redno vadbo, saj je za notranje vadbe značilen upad za 40 do 50 odstotkov leto dni po prvem vpisu.

Vsako gibanje in vadba, tako v zunanem kot notranjem okolju, imata številne prednosti za ohranjanje in krepitev zdravja ter razvoj splošne telesne zmogljivosti, še posebej če presegamo tedensko priporočilo o vsaj 150 minutah zmerno do visoko intenzivnega gibanja. Če pa pri redni vadbi lahko izkoristimo tudi prednosti vadbe v naravi, bodo učinki našega prizadevanja za zdravje in zmogljivost še ugodnejši.

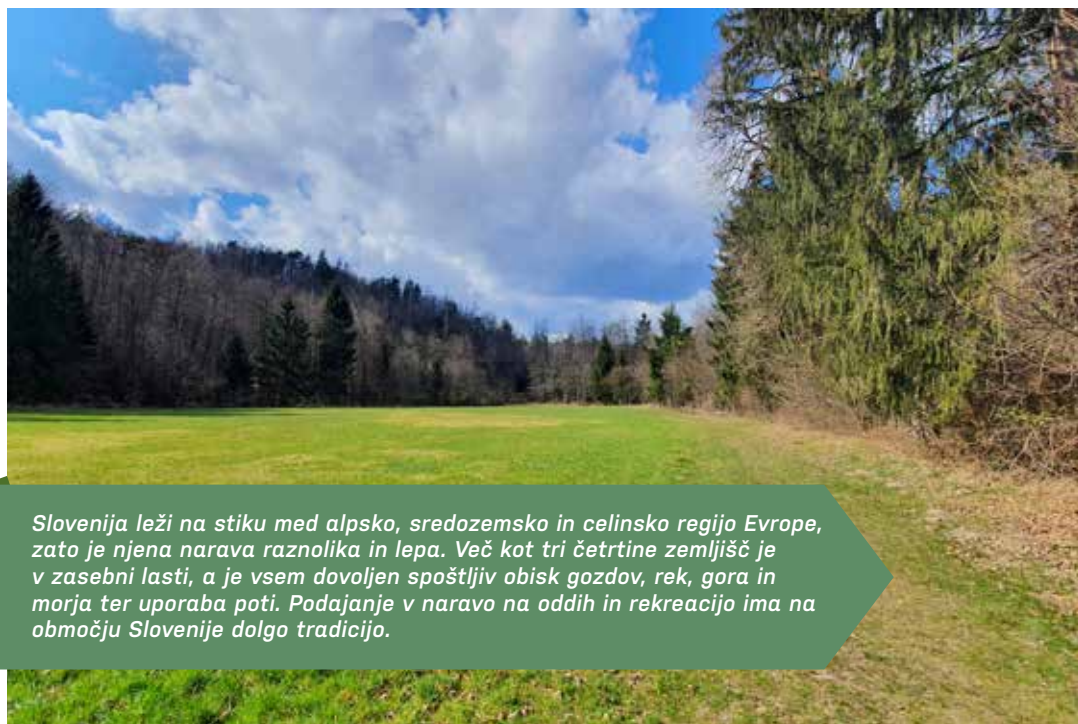
Prav tako udeleženci vadbe v naravi izkazujejo boljše razpoloženje in zmanjšano stopnjo stresa, kar je povezano z močnejšim delovanjem parasimpatičnega sistema. Že kratkotrajno gibanje v naravnem okolju ugodno vpliva na delovni spomin, zmožnost koncentracije ter znižanje krvnega tlaka. Zanimive so ugotovitve raziskav, da enako intenzivno vadbo v naravi pogosto

premagujemo z manjšim naporom in jo zaznavamo kot lažjo. Prav tako pri njej lažje premagujemo utrujenost. Vadba v naravi pozitivno vpliva na socialno, duševno in individualno zdravje, pri čemer je ključna količina in ne intenzivnost gibanja. V naravi naj bi po ugotovitvah raziskav prebili vsaj 120 minut na teden, če želimo polno izkoristiti njene prednosti. Pri tem časovni intervali menda niso pomembni.

Vadba in gibanje v naravi imata tudi širše razsežnosti. Gibanje po naravi nam omogoča doživljanje čustvenih in estetskih užitkov ob oblikovnih ter zvočnih umetninah narave, pri čemer je vedno vključen tudi energijski in čustveni naboj vadbe ter gibanja v naravi. Izkušnje različnih zvokov, razgledov, vonjev in občutkov so še posebej pomembna komponenta mentalne ter senzorne stimulacije za razvoj otrok in mladostnikov.

BONTON OBNAŠANJA NA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH

Slovenija leži na stiku med alpsko, sredozemsko in celinsko regijo Evrope, zato je njena narava raznolika in lepa. Več kot tri četrtine zemljišč je v zasebni lasti, a je vsem dovoljen spoštljiv obisk gozdov, rek, gora in morja ter uporaba poti. Podajanje v naravo na oddih in rekreacijo ima na območju Slovenije dolgo tradicijo.

Obiskovanje narave in uživanje njenih dobroti je vse bolj priljubljeno. Domačim se pridružujejo tuji obiskovalci, prav tako se povečuje ponudba za tiste, ki aktivno preživljajo svoj prosti čas v naravi. Da bi naravo in njene dobrote ohranili za nas in prihodnje rodove, se je treba močno potruditi.

V letu 2018 so na pobudo Zveze tabornikov Slovenije pripravili kodeks z usmeritvami, ki spoštujejo zakonodajo ter temeljijo na tradiciji in ravnanjih, izoblikovanih skozi čas. Usmeritve so zapisane splošno in poljudno, tako da jih lahko uporablja vsak. Do danes je kodeks Obisk v naravi podpisalo več kot 27 organizacij iz Slovenije, pristop h njemu pa ostaja odprt. Dostopen je na spletni strani <https://www.taborniki.si/projekti/kodeks-obisk-v-naravi/>.

Več na povezavi

SPLOŠNI NASVETI ZA GIBANJE PO KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH

- Ne obremenjuj kmetijskih zemljišč (travnikov in njiv) s pretiranim gibanjem po njih.
- Izogibaj se gibanju po kmetijskih zemljiščih v času rodne sezone (rast trave, poljščin in njivskih pridelkov).
- Uporabljaljaj utrjene poti za gibanje med kmetijskimi površinami.
- Ne uničuj in pobiraj poljščin ter njivskih pridelkov. S tem uničuješ trud lastnika in kmetovalca.
- V času rodne sezone gibanje psov in drugih domačih živali po kmetijskih površinah ni dovoljeno. Vedno skrbno pobiraj pasje iztrebke za svojim domačim ljubljencem.

Ali veš da?

V Sloveniji je od leta 1999 v veljavi Zakon o ohranjanju narave, ki določa različne ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednosti z namenom prispevanja k ohranjanju narave. Objavljen je v Uradnem listu Republike Slovenije.

■ ZAKAJ MORAM BITI POZOREN NA SADEŽE IN PRIDELKE V NARAVI?

Naravo in naravne danosti moramo spoštovati, varovati in z njimi odgovorno ravnati, zato da jih ohranimo za naslednje generacije. Odgovorno ravnanje je pomembno predvsem pri pridelkih, kot so sadje, zelenjava in žita, saj navsezadnje predstavljajo vir hrane in energije za življenje ter prispevajo k ohranjanju zdravja. Kmetovalci so odgovorni za proizvodnjo kakovostnih in varnih pridelkov. Odgovorni smo tudi kot posamezniki, da jih ne poškodujemo, saj s tem zmanjšamo njihovo kakovost kot tudi varnost, kar privede do številnih negativnih posledic, ki imajo lahko ogromen vpliv na zdravje ljudi.

■ KAJ SE ZGODI, ČE NEPRIMERNO RAVNAM S SADEŽEM?

Neprimerno ravnanje vodi do trajnih poškodb na pridelku, kar vpliva na kakovost, hranilno vrednost in varnost ter posledično vodi do zmanjšanja proizvodnje hrane.

Zvišana vsebnost encimov za zorenje

V sadežu naraste koncentracija encimov za pospeševanje zorenja in pospeši se njegova razgradnja, kar prispeva k spremembi senzoričnih lastnosti. Prekomerno izločanje tovrstnih encimov vodi do prezgodnjega propadanja sadeža.

Trajne poškodbe na sadežu

Trajne poškodbe na sadežu prispevajo k razvoju bakterij in gliv ter ostalih škodljivih mikroorganizmov, ki povzročijo gnitje in sadež tako ni več varen za zaužitje.

Neprijetne senzorične lastnosti

Pojavijo se spremembe senzoričnih lastnosti, kot so barva, vonj, okus in tekstura;

Videz:

barva sadeža postane temnejša ali se spremeni v neobičajne barve, vidne so gube ali črne pike.

OKUS:

postane bolj kisel ali pokvarjen, navadno je izredno neprijeten.

Vonj:

sadež oddaja neprijeten vonj, ki je lahko kisel, plesniv in izredno neprijeten

Tekstura:

sadež postane pretirano mehak.

■ KAKŠNE SO DOLGOROČNE POSLEDICE NEODGOVORNEGA RAVNANJA S PRIDELKI?

🌿 Uničenje biotske raznovrstnosti

Če uničujemo pridelke, s tem uničujemo tudi biotsko raznovrstnost, kar pomeni da izgubljam vrste rastlin in živali. Če pridelke obiramo nepravilno oziroma jih »rabutamo«, lahko poškodujemo rastlino in njene dele, kar lahko vodi do uničenja in nezmožnosti ponovne obroditve njenih plodov ter posledično do manjših količin pridelka v prihodnosti. Živina, ki jo človek uporablja za proizvodnjo živil živalskega izvora, se prav tako prehranjuje s tovrstnimi pridelki. Zato z neodgovornim ravnanjem z rastlinami in pridelki tako ljudem kot tudi živalim odvzemamo hrano. Za ohranjanje narave in njenih ekosistemov je pomembno tudi ohranjanje vrst rastlin in živali.

🌿 Zmanjšana rodovitnost tal in prisotnost škodljivih snovi v sadežu

Odlaganje in puščanje odpadkov na tleh ter onesnaževanje tal s cigaretnimi ogorki vodi do onesnaževanja zemlje s kemikalijami, kar prispeva k manjši rodovitnosti tal in posledično bo v naslednjih letih manjša količina pridelka. Vsebnost kemikalij v zemlji preide tudi v dele rastline in njihov plod. Tako so škodljive snovi prisotne tudi v sadežu in predstavljajo tveganje za zdravje ljudi.

🌿 Manjša količina pridelkov in višja cena hrane

Z vsakim poškodovanim sadežem je manjša skupna količina pridelkov, kar vodi v finančne izgube kmetovalcev in višje cene hrane. Nekateri kmetovalci so, zaradi finančnih izgub, primorani svojo kmetijsko dejavnostjo zaključiti, kar vodi v manjše število kmetovalcev in posledično manjšo količino hrane.

🌿 Manjša hranilna vrednost in kakovost ter varnost pridelkov

Poškodba na sadežu lahko negativno vpliva na njegovo kakovost, hranilno vrednost in varnost, saj pospeši razvoj škodljivih mikroorganizmov, ki izločajo encime za hitrejšo razgradnjo pridelka ali celo strupe, ki so ogrožajoči za zdravje ljudi. Razgradnja pridelka povzroči nižjo hranilno vrednost, saj lahko zmanjša vsebnost nekaterih vitaminov, mineralov in ostalih bioaktivnih spojin. Vsebnost patogenih mikroorganizmov v pridelku lahko vodi do okužb in zastrupitev s hrano, s tem se zmanjša varnost uživanja tega sadeža. Poškodbe na plodu privedejo tudi do izgube strukture, kar negativno vpliva na njegove senzorične lastnosti, kot so okus, barva in tekstura ter zmanjšanje kakovosti pridelka.

🌿 Negativni vplivi na zdravje

Poškodovani pridelki in sadeži lahko vsebujejo številne škodljive mikroorganizme, bakterije, viruse ali toksine, kar ima izredno negativne učinke na zdravje ljudi, saj lahko vodi v zastrupitve s hrano in okužbe. Zato je pomembno, da med gibanjem v naravi pazimo tudi na pridelke kmetovalcev.

Onesnaženje voda in kakovost užitnih rib

Z onesnaževanjem tal lahko onesnažujemo tudi vode, kar posledično vpliva na kakovost in varnost užitnih rib. Onesnažene vode vsebujejo škodljive snovi, kot so težke kovine, pesticidi, industrijski odpadki in druge kemikalije. Le-te se lahko akumulirajo v tkivih rib in poveča se koncentracija strupenih snovi v mesu. Ribe, višje uvrščene v prehranjevalni verigi, ki se navadno prehranjujejo z drugimi ribami, slovijo kot ribe z višjimi koncentracijami škodljivih snovi. Z uživanjem rib tudi človek zaužije vsebnost teh snovi, kar lahko vodi v različne zdravstvene težave, kot so težave s prebavo, poškodbe jeter, ledvic in živčnega sistema ter navsezadnje povišano tveganje za razvoj raka.

Naravne danosti, kot so pridelki kmetovalcev, ki nam zagotavljajo vir hrane in energije za življenje, je treba spoštovati, varovati in z njimi odgovorno ravnati.

BONTON OBNAŠANJA V GOZDU

Slovenska zakonodaja nam omogoča, da se sprehajamo po gozdovih, nabiramo gozdne plodove in rastline, vendar pa obstajajo tudi določeni predpisi, ki omejujejo našo svobodo

Podatki čistilnih akcij v preteklih letih so žal pokazali, da je največ divje odvrženih odpadkov prav na gozdnih robovih. Gozd je velik naravni filter za zrak in vodo. S svojimi gostimi krošnjami prestreza onesnaženje v zraku. Gozdna tla so prava naravna čistilna naprava, saj imajo veliko sposobnost zadrževanja onesnaženja in tako varujejo pitno vodo v gozdu.

Gozdna zemljišča prekrivajo večji del Slovenije, skoraj 60 % površin naše države. Naša domovina je po gozdnatosti čisto v vrhu evropskih držav. Večina gozdov je v zasebni lasti ter predstavlja dom številnim živalim in rastlinam.

Ali veš da?

Za gozdne površine navadno skrbijo gozdarji oziroma gozdarski strokovnjaki. Njihova naloga je, da skrbijo za gozd od majhnih dreves pa vse do tako starih, da jih lahko posekamo.

Gozdarski strokovnjaki se velikokrat srečujejo z lastniki gozdov, da se z njimi pogovorijo o prihodnosti gozdov, vlaganjih vanje in nujnih delih v gozdu. Če lastniki gozdov potrebujejo pomoč pri sajenju dreves ali pri negovalnih delih v gozdovih, je ravno revirni gozdar tisti, na katerega se lahko vedno obrnejo.

■ SPLOŠNI NASVETI ZA GIBANJE PO GOZDOVIH

- 🍃 Gozd je moj prijatelj, z njim ravnaj spoštljivo.
- 🍃 Gozd doživljam z vsemi čutili.
- 🍃 V gozdu sem gost in upoštevam pravila lastnika gozda.
- 🍃 Vožnja in parkiranje v gozdu sta prepovedana, razen po za to namenjenih cestah, ki so tudi primerno označene.
- 🍃 Spoštujte gozdne poti in označbe ter ne hodite izven njih, da ne poškodujete gozdnega rastišča.
- 🍃 Izogibamo se deloviščem v gozdu.
- 🍃 Ne uničujemo rastišča. Nabiranje sadežev, gob in ostalih rastlin je omejeno s predpisi.
- 🍃 Smeti in odpadkov ne puščamo v gozdu.
- 🍃 Ne prižigajte ognja brez dovoljenja in ne puščajte za sabo ognja, ki bi lahko ogrozil gozd.
- 🍃 V gozdu nismo glasni in tako ne motimo gozdnih živali v njihovem okolju.
- 🍃 Ne krčite rastlin ali druge vegetacije, ki ni potrebna za vašo dejavnost.

O gozdu se na splošno radi izražamo lepo in občudujoče. Sprehodi po njem nas sproščajo, z njih pa se vedno vrnemo polni novih doživetij in vtisov.

NABIRALNIŠTVO V GOZDU IN OB GOZDNIH POTEH

Posameznik lahko v gozdu za lastne potrebe na dan nabere:

- največ 2 kg gob,
- največ 2 kg kostanja,
- največ 2 kg borovnic,
- največ 2 kg malin,
- največ 2 kg robidnic
- največ 2 kg gozdnih jagod,
- največ 2 kg brusnic,
- največ 2 kg mahov,
- največ 1 kg čemaža,
- največ 1 kg drugih zelnatih rastlin,
- največ 2 kg drugih plodov.

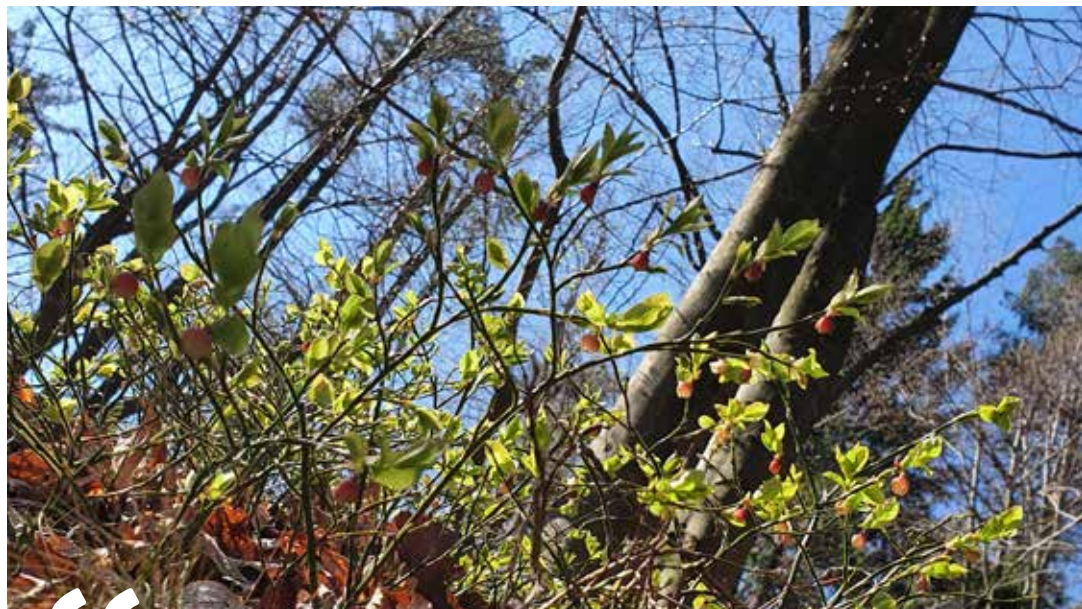
Zaščitene rastline ne smemo nabirati.

GOZDNE RASTLINSKE IN ŽIVALSKÉ VRSTE

V Sloveniji je veliko gozdov, kjer najdemo veliko različnih rastlinskih in živalskih vrst. Nekatere najpogostejše gozdne rastlinske in živalske vrste v Sloveniji so:

GOZDNE ŽIVALSKÉ VRSTE:	GOZDNE RASTLINSKE VRSTE:
Medved	Smreka
Volk	Jelka
Ris	Hrast
Srna	Bukev
Jelen	Borovnica
Divja svinja	Gobe (jurčki, lisičke, šampinjoni itd.)
Rdeča lisica	Mahovi in lišaji
Navadna belka	Robida
Poljski zajec	Breza
Škratec	Rdeči bor

“

Do rastlinskih ter živalskih vrst v gozdu moramo imeti spoštljiv odnos. To pomeni, da se moramo obnašati tako, da ne ogrožamo njihovega življenjskega okolja ali življenja.

Pomembno je, da se zavedamo, da so rastlinske in živalske vrste v gozdu pomemben del ekosistema ter da lahko z našim ravnanjem vplivamo na njihovo obstojnost.

”

I SREČANJE Z MEDVEDOM

V gozdu lahko srečamo tudi njegove prebivalce. Večina gozdnih živali se bo srečanju z nami izognila. Če pa jih slučajno presenetimo, je pomembno, da se pravilno odzovemo.

Srečanje z medvedom v gozdu je lahko strašljiva izkušnja, vendar je pomembno, da pri tem ostanete mirni in se izogibate draženju medveda. Če v gozdu srečamo medveda, se poskusimo držati naslednjih nasvetov:

- 🍃 Ostanite mirni in ne delajte nenadnih gibov ali glasnih zvokov, ki bi lahko medveda prestrašili.
- 🍃 Ocenite situacijo in poskusite določiti obnašanje medveda. Če medved še ni opazil vaše prisotnosti, se počasi in tiho umaknite stran od njega, ne da bi se obrnili.
- 🍃 Če je medved opazil vašo prisotnost, se poskušajte počasi umakniti ob strani, da ne zapirate njegove poti.
- 🍃 Ne tecite stran, ne skrivajte se za drevesi, saj se bo medved počutil ogroženega in bo lahko napadel.
- 🍃 Če se vam medved približa, se mu počasi umaknite ob strani, da ne ovirate njegove poti.
- 🍃 Če medved postane agresiven in napade, se poskušajte braniti s pomočjo velikega predmeta (npr. palice).
- 🍃 Pokličite na številko 112, če menite, da je medved postal agresiven ali če situacija ni pod vašim nadzorom.

Pomembno je, da se zavedamo, da so medvedi in ostale gozdne živali del narave ter da je njihovo življenjsko okolje gozd. Zato je naše ravnanje v naravi ključno za njihovo varnost in obstojnost.

Ali veš da?

Skladno z Zakonom o ohranjanju narave (Uradni list Republike Slovenije) je v naravnem okolju vožnja s kolesi dovoljena po utrjenih poteh, če temu ne nasprotuje lastnik ali upravljavec poti. Vožnja s kolesi izven utrjenih poti v naravnem okolju je dovoljena le v izrecno določenih primerih.

Vožnja s kolesi je dovoljena tudi na območjih, ki so s prostorskimi akti določena kot površine za šport in rekreacijo ter namenjena tudi vožnji s kolesi. Ta območja niso del naravnega okolja.

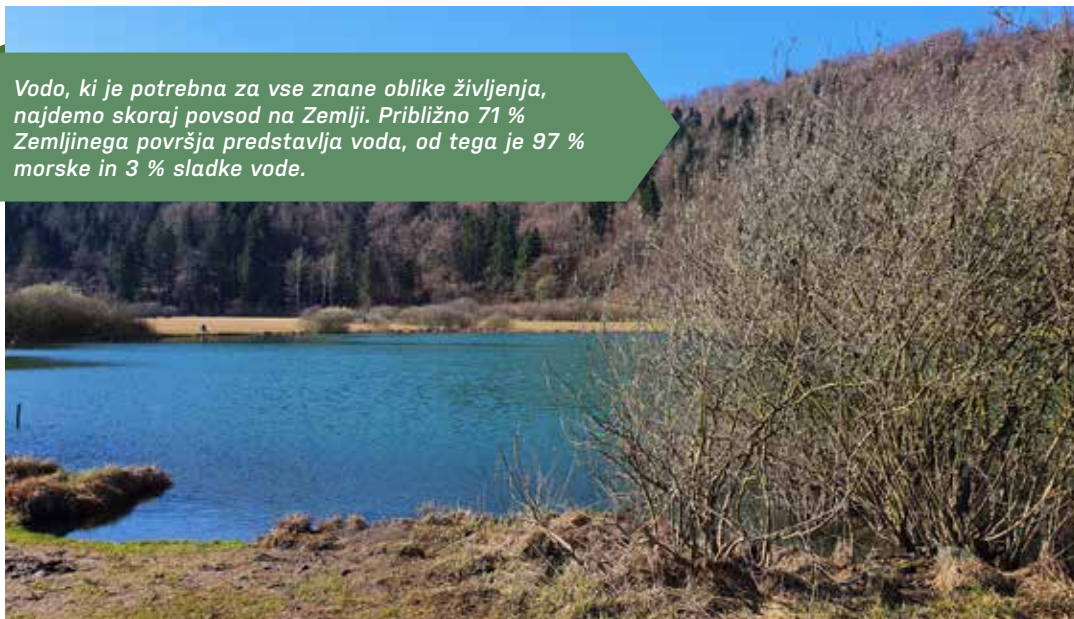
V naravnem okolju je prepovedano voziti, ustaviti, parkirati ali organizirati vožnje z vozili na motorni ali drug lasten pogon vozila (npr. motorna kolesa, štirikolesniki, terenska vozila itd.). Določba velja za motorna vozila, ki niso namenjena za upravljanje z naravnim okoljem oziroma kmetijskimi in gozdnimi zemljišči.

BONTON OBNAŠANJA OB VODI

POTOKIH, REKAH, JEZERIH, MORJU

Vodo, ki je potrebna za vse znane oblike življenja, najdemo skoraj povsod na Zemlji. Približno 71 % Zemljinega površja predstavlja voda, od tega je 97 % morske in 3 % sladke vode.

Površinski vodni viri so tekoče in stoječe vode, ki obstajajo na celini: potoki, reke, kanali, mlinščice ter morje in somornice. Površinske vode so na površini med seboj povezane v porečja. To so območja, iz katerih se več rek ali jezer izliva v skupno reko, jezero ali morje. Podzemni vodni viri so podzemne vode pod površino ali v neposrednem stiku s tlemi. V Sloveniji so podzemne vode pomemben vir pitne vode in predmet posebnega varstva.

Ali veš da?

Glavni viri onesnaževanja vode so gnojila in pesticidi s kmetijskih površin, odlagališč odpadkov, raztopljena topila in detergenti iz gospodinjstev ter industrijske odlake.

Vodni viri so omejeni in dragoceni, zato jih je treba varovati pred pretirano porabo in onesnaževanjem. Onesnaženost vodnih virov ugotavljamo na podlagi vsebnosti nezaželenih ali strupenih snovi v vodi.

Naši predniki so imeli do vode izredno spoštljiv odnos. Vsak izvir je bil deležen posebnega varstva. Danes smo to skrb deloma zanemarili. Vodni viri so življenjski prostor številnih živalskih in rastlinskih vrst, od enoceličnih organizmov do vretenčarjev in cvetnic. Tudi kale, ki so jih v preteklosti večinoma ustvarili ljudje za napajanje živine, so sčasoma naselile na vodo vezane živalske in rastlinske vrste, zato so postali pomemben element biotske pestrosti. Rastlinske in živalske vrste, ki jih najdemo v kalih, so prilagojene nihanju ravni in temperature vode ter spreminjanju količine kisika v njej. Pestrost živalskih in rastlinskih vrst je odvisna od tipa vodnega vira, njegove velikosti, globine, lege in okoliških habitatov.

SPLOŠNI NASVETI ZA GIBANJE PO PRIOBALNIH PASOVIH

Vodni viri so lahko prijetna izletniška, raziskovalna ali rekreacijska točka. Seveda pa ob obisku ne pozabimo na primerno vedenje, kajti le s skupnimi močmi lahko ohranimo vodne vire ter v njih živeče živali in rastline:

- 🍃 Zaradi lastne varnosti se preveč ne približujemo brežini.
- 🍃 S tihim in mirnim opazovanjem bomo opazili številne živali, nikar pa jih ne plašimo. Pogovarjam se tiho in šepetajoče.
- 🍃 Ne uničujemo rastlin ob vodi, saj omogočajo preživetje številnim živalim in prispevajo k čistejši vodi.
- 🍃 Ne plašimo in ne ubijajmo živali ob/rv rekah in jezerih.

- 🍃 Odpadki ne sodijo v vodne vire in njihovo okolico, saj kvarijo izgled, poslabšajo kvaliteto vode in škodujejo rastlinam ter živalim.
- 🍃 Naravni vodni viri niso primerna bivališča za zlate ribice, akvarijske želve in okrasne rastline - če zanje ne moreš več skrbeti, jih nikakor ne odvrzi v kal.
- 🍃 Ne uničujemo brežin rek in jezer, ker so v njih bivališča številnih živali.
- 🍃 Kopanje v jezerih in rekah je prepovedano, razen če znaki to dovoljujejo.
- 🍃 Naravni vodni viri niso primerni za pranje avtomobilov in kmetijske mehanizacije. Čistila onesnažujejo vodo in onemogočajo preživetje rastlin ter živali.

Vodni viri so pomemben naravovarstveni, zgodovinski in rekreacijski element v krajini. Poleg pomembnega življenjskega prostora številnim rastlinskim in živalskim vrstam so predvsem kali lahko danes dodana vrednost turistične ponudbe, prijeten prostor za druženje; vodo v njih pa lahko uporabimo za gašenje požarov ali namakanje v sušnih obdobjih.

Če hočemo ohraniti pestrost življenja v naših vodnih virih, jih ne naseljujmo z živalmi in rastlinami, ki tam niso doma. Tujerodne vrste živali (kot so zlate ribica ali želva rdečevratke in druge) ne sodijo v vodne vire, ker negativno vplivajo na živali in rastline, ki so tam prisotne že od nekdaj.

■ BONTON OB REKAH, JEZERIH IN MORJU

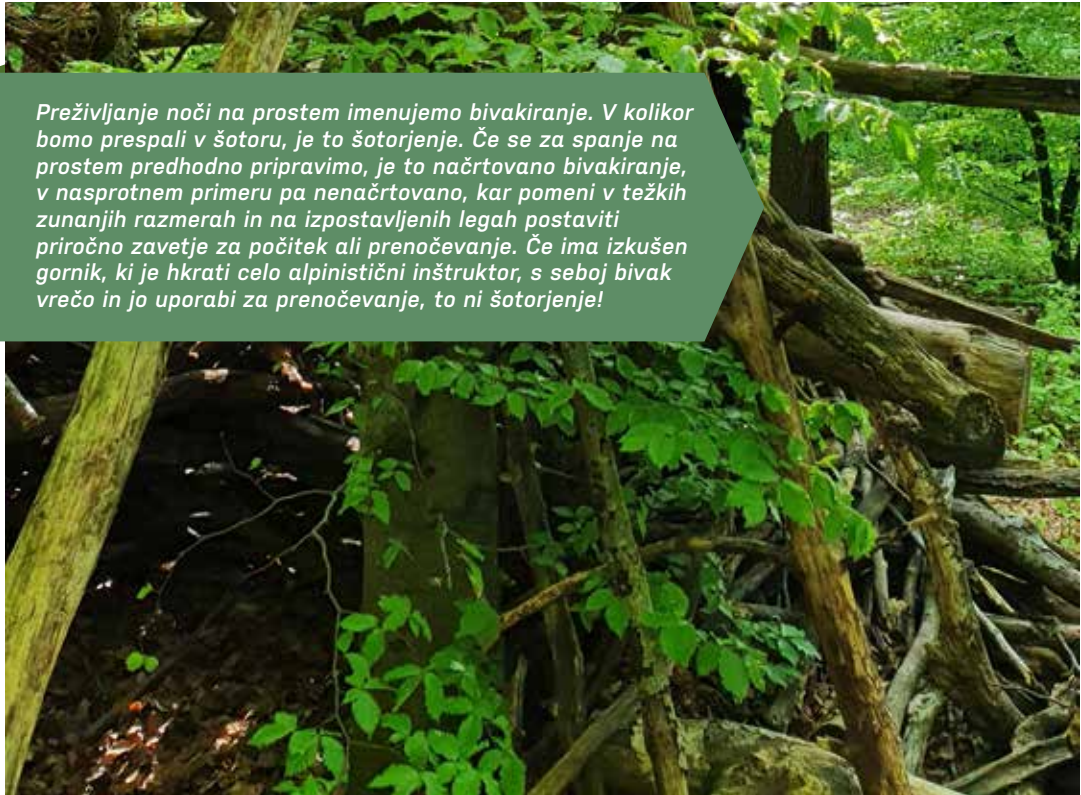
- 🍃 Ne precenjujmo svojega znanja plavanja.
- 🍃 Ne plavamo dlje kot 150 metrov od obale.
- 🍃 Ne skačemo na glavo ali z višine, če predhodno ne preverimo globino vode.
- 🍃 Bodimo pozorni na morebitne tokove, saj nas lahko odnesejo od obale in nam onemogočijo varen prihod na obalo.
- 🍃 Če plujemo z ladjo, s čolnom, z vodnim skuterjem ali drugim plovilom, pazimo na zadostno razdaljo od obale.
- 🍃 Na plaži zavzamemo le toliko prostora, kot ga potrebujemo, in ne motimo tujih ljudi.
- 🍃 Ne hodimo po tujih brisačah.
- 🍃 Ne mečemo kamnov v morje in ne škropimo tujih ljudi.
- 🍃 Smeti in odpadkov ne puščamo na plaži in ne mečemo v morje.
- 🍃 Ne nabiramo leščurjev in ostalih zaščiteneih vrst.
- 🍃 Ne uriniramo v jezero in morje, saj lahko tvegamo okužbo sečil.
- 🍃 Če imamo psa, se odpravimo na pasjo plažo. Na običajni plaži lahko psi motijo ostale ljudi.

■ BONTON V RIBIŠTVU

- 🍃 Preverimo, ali je ribolov dovoljen. Poskrbimo za ustrezno ribolovno dovoljenje.
- 🍃 Ne povzročamo nepotrebne hrupa na ribolovnem mestu.
- 🍃 Ko ob vodi srečamo ribiča, ga pozdravimo.
- 🍃 Trnka ne mečemo preblizu ribiča, ki čaka ribo.
- 🍃 Vedno zaprosimo starejšega ribiča za dovoljenje ribolova v njegovi bližini in lovimo vsaj 20 metrov stran od njega.
- 🍃 V primeru, da je neko ribolovno mesto že zasedeno, se postavimo drugam.
- 🍃 Ob vodi ne puščamo obtežilnikov, vrvice in trnkov, saj so ti lahko smrtonosni za živali, ki živijo ob vodi.
- 🍃 Za sabo počistimo smeti, jih damo v vrečko in vržemo v koš za smeti.

BONTON OBNAŠANJA PRI BIVANJU V NARAVI

BIVAKIRANJE IN ŠOTORJENJE/TABORJENJE

Preživljanje noči na prostem imenujemo bivakiranje. V kolikor bomo prespali v šotoru, je to šotorjenje. Če se za spanje na prostem predhodno pripravimo, je to načrtovano bivakiranje, v nasprotnem primeru pa nenačrtovano, kar pomeni v težkih zunanjih razmerah in na izpostavljenih legah postaviti priročno zavetje za počitek ali prenočevanje. Če ima izkušen gornik, ki je hkrati celo alpinistični inštruktor, s seboj bivak vrečo in jo uporabi za prenočevanje, to ni šotorjenje!

Bivakiranje ni šotorjenje. Preden se odločimo spati pod zvezdami, je treba preveriti, kje je bivakiranje in šotorjenje dovoljeno. V Sloveniji lahko bivakiramo in taborimo po predhodnem pridobljenem soglasju lastnika zemljišča ali pa na za to določenih prostorih. V Triglavskem narodnem parku prenočevanje izven za to določenih mest ni dovoljeno. Določene občine v Sloveniji dovoljenja za šotorjenje in taborjenje predpisujejo tudi z občinskimi prostorskimi načrti.

Spoštovanje zakonov in lokalnih pravil bivakiranja/šotorjenja je ključnega pomena za to, da ohranimo varno in urejeno okolje za vse, ki uporabljamo naravo in njen prostor za bivanje. Pravila o bivakiranju so lahko od kraja do kraja različna, zato je pomembno, da se pred odhodom v naravo pozanimamo o lokalnih predpisih in se jih držimo.

Ali veš da?

Šotorjenje predstavlja način kampiranja v naravi, ki so ga v 18. stoletju poimenovali po vojaških enotah *beiwacht*, kar so bile izvidniške patrulje. Danes gre za spanje pod zvezdami brez šotora ali drugega zatočišča.

■ NEKATERA SPLOŠNA PRAVILA, KI JIH VELJA UPOŠTEVATI PRI BIVAKIRANJU/ŠOTORJENJU:

- 🌿 IZOGIBAJMO SE bivanju na zasebnem ali javnem zemljišču brez dovoljenja
- 🌿 Postavimo svoj šotor ali bivak na primerno mesto, ki ne bo vplivalo na okolje ali druge obiskovalce.
- 🌿 Kraj bivaka mora biti dovolj velik in udoben (ravna podlaga) ter na varnem mestu (zaščiten pred padajočim kamenjem, zdrsom ali padcem, dežjem ali strelo, vetrom in plazovi).
- 🌿 Ohranimo čisto okolico in poskrbimo za primerno ravnanje z odpadki.
- 🌿 Spoštujemo tišino in mir za druge obiskovalce ter živali v okolici.
- 🌿 Ne zakurimo ognja brez dovoljenja in uporabljamo primerno opremo za kuhanje ter ogrevanje.
- 🌿 Ohranjajmo primerno razdaljo od vode, da se prepreči onesnaževanje.

Pravilno, spoštljivo obnašanje v naravi je ključnega pomena za to, da ohranimo čisto in nedotaknjeno okolje za prihodnje generacije. Pomembno je, da se odpravimo v naravo z mislijo, da za seboj ne bomo puščali nobenih sledi. **Kar s seboj prinesemo, tudi odnesemo.**

Čeprav je naše bivanje v naravi lahko kratkotrajno, lahko naše dejanje povzroči dolgoročne učinke oziroma posledice. Naši odpadki lahko onesnažujejo vode in okolico ter ogrožajo življenjski prostor živali. Način obnašanja v naravi mora biti takšen, da ne škoduje okolju in prispeva k ohranjanju naravnih virov ter raznolikosti.

■ NEKATERI NAČINI, S KATERIMI LAHKO PRISPEVAMO K OHRANJANJU NARAVE IN OKOLJA, SO:

- 🍃 S seboj prinesemo vse, kar potrebujemo, in vse, kar smo prinesli, tudi odnesemo.
- 🍃 Ne uničujemo naravnega okolja, ne trgamo in ne odnašamo rastlin.
- 🍃 Ne motimo in ne plašimo živali, ki živijo v okolici.
- 🍃 Za kurjenje ognja uporabljamo le dovoljena mesta in netivo (npr. suhe vejice iglavcev, brezovo lubje, posušeno lubje...).
- 🍃 Uporabljam biološko razgradljive izdelke, kot so mila in kozmetika, in jih ne puščamo v okolici. S skupnimi prizadevanji za ohranjanje naravnih virov in okolja lahko zagotovimo, da bomo lahko še naprej uživali v naravnem svetu.

Če bomo spoštovali ta pravila, bomo pomagali ohranjati naravo in okolico ter omogočili prijetno bivanje tako sebi kot tudi drugim obiskovalcem.

ZAKLJUČEK

Človek je del naravnega okolja. Pomembno je, da se zavedamo, da človek brez narave ne bi preživel. Vsako leto številne organizacije sporočajo, da se naša ekološka zadolženost veča iz dneva v dan. Vsako leto porabimo letno zalogo zemlje nekaj dni prej. Podatke izračunavajo v mednarodni neprofitni organizaciji Global Footprint Network (<https://www.footprintnetwork.org/>), ki želi prispevati k zagotavljanju vzdržne prihodnosti. Zanimivo je dejstvo, da bi, v kolikor bi življenjski slog, kakršnega imamo v Sloveniji, živeli vsi zemljani, zanj potrebovali 3,4 Zemlje. To pomeni, da Slovenci do svoje narave nismo ravno prizanesljivi.

Kako hitro porabljammo naravne vire, sporočamo preko t. i. ekološkega dolga. Ta označuje dan, ko porabimo naravne vire in ekosistemske storitve, ki jih Zemlja lahko obnovi v enem letu. V letu 2023 je bil po podatkih Vlade Republike Slovenije dan ekološkega dolga za Slovenijo že 17. aprila, za svet pa bo 27. julija.

S priročnikom *Urbano v naravo: priročnik za varovanje narave* želimo poudariti ukrepe, ki jih lahko vsak izmed nas izvede z namenom varovanja narave in ki predstavljajo predvsem skrb za sobivanje vseh uporabnikov narave: lastnikov, kmetovalcev, gozdarjev ter vseh nas, ki se v naravo zatekamo v svojem prostem času z namenom obogatitih izkušenj in prispevka k večji kakovosti svojega življenja ter dobremu zdravju.

»Svet smo dobili od naših prednikov in ga imamo izposojenega od prihodnjih generacij.«

UPORABLJENA IN PRIPOROČENA LITERATURA

Agencija Republike Slovenije za okolje. (2023, 3. april). *Ne porabljam naravnih virov hitreje, kot se lahko obnovljajo*. <https://www.gov.si/novice/2023-04-03-ne-porabljam-naravnih-virov-hitreje-kot-se-lahko-obnavljajo/>

Bowler, D. E., Buyung-Ali, L. M., Knight, T. M., in Pullin, A. S. (2010). A systematic review of evidence for the added benefits to health of exposure to natural environments. *BMC Public Health*, 10, 456.

Bricelj, M. (Ur.). (2021). *Priročnik za prepoznavanje in načrtovanje zelene infrastrukture*. Ljubljana: Inštitut za vode Republike Slovenije in Ministrstvo za okolje in prostor.

Evropska komisija. (B. l.). *Priročnik o zastopanju interesov ohranjanja narave: izguba biotske raznovrstnosti, zaščita narave in strategija EU za varstvo narave*.

Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111–117.

Kink, B. (2011). *Voda je vir življenja: vodni viri Bele krajine in Žumberka*. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije in Zavod za gozdove Slovenije. (2019). *Skrbno z gozdom! Gozdni bonton* [Brošura].

Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. (2021). *Z navado puščam pečat: nepogrešljiv priročnik*. Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije.

Planinska zveza Slovenije. (B. l.). *Rad imam gore: vodnik s praktičnimi planinskimi nasveti in napotki* [Brošura].

Plevnik, M. (2020, 13. november). Prednosti vadbe in gibanja v naravi. *Delo*. <https://www.delo.si/polet/prednost-vadbe-in-gibanja-v-naravi/>

Statista. (B. I.). *Total waste generation per capita in the European Union (EU-27) in 2020, by country*. <https://www.statista.com/statistics/1340975/european-union-total-waste-generation-per-capita-by-source/>

Twohig-Bennett, C., in Jones, A. (2018). The health benefits of the great outdoors: A systematic review and meta-analysis of greenspace exposure and health outcomes. *Environmental Research*, 166, 628–637.

Vilhar, U., in Rantaša, B. (Ur.). (2016). *Priručnik za učenje in igro v gozdu*. Gozdarski inštitut Slovenije in Založba Silva Slovenica.

White, M. P., Alcock, I., Grellier, J., Wheeler, B. W., Hartig, T., Warber, S. L., Bone, A., Depledge, M. H., & Fleming, L. E. (2019). Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing. *Scientific reports*, 9, 7730.

Zveza tabornikov Slovenije. (2018). *Obisk v naravi* [Brošura].

PODROBNEJŠE PREDPISE O VAROVANJU NARAVE NAJDETE V NASLEDNJIH ZAKONIH IN PRAVILNIKIH:

- Pravilnik o varstvu gozdov. (2009). *Uradni list Republike Slovenije*, (114). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2009-01-5220>
- Uredba o varstvu samoniklih gliv. (1998). *Uradni list Republike Slovenije*, (57). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=1998-01-2689>
- Uredba o zavarovanih prosto živečih vrstah gliv. (2011). *Uradni list Republike Slovenije*, (58). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2011-01-2723>
- Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1). (2004). *Uradni list Republike Slovenije*, (16). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2004-01-0630>
- Zakon o gozdovih (ZG). (1993). *Uradni list Republike Slovenije*, (30). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=1993-01-1299>
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-UPB2). (2011). *Uradni list Republike Slovenije*, (71). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2011-01-3086>
- Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2). (2004). *Uradni list Republike Slovenije*, (96). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2004-01-4233>

ZA OHRANJANJE NARAVNEGA OKOLJA SKRBIJO TUDI NASLEDNJE ORGANIZACIJE:

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave:
<https://zrsvn-varstvonarave.si/>

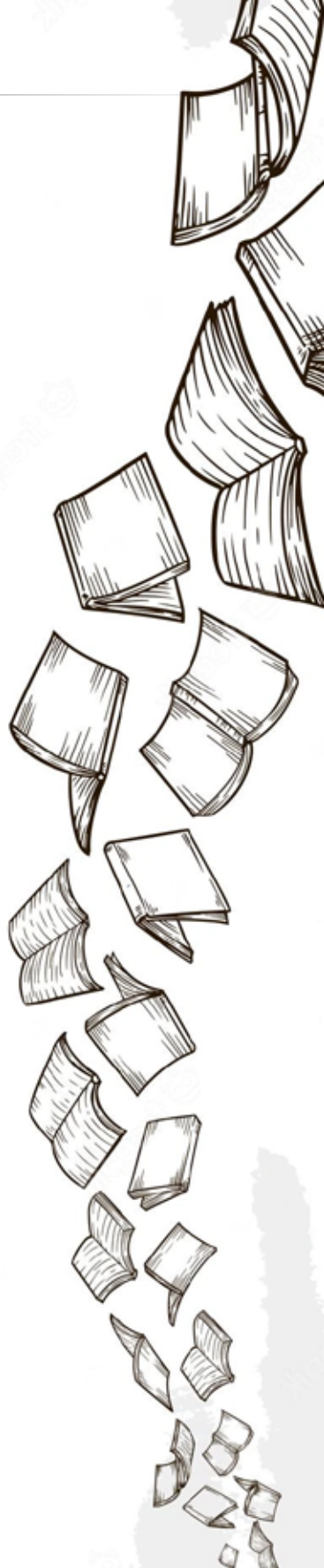
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije: <https://www.kgzs.si/>

Zavod za gozdove Slovenije: <http://www.zgs.si/>

Lovska zveza Slovenije: <https://www.lovska-zveza.si/>

Ribiška zveza Slovenije: <https://www.ribiska-zveza.si/>

Čebelarstva zveza Slovenije: <https://www.czs.si/>

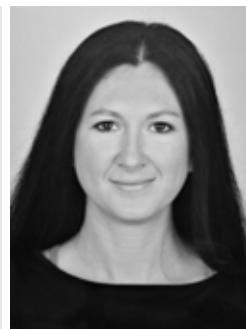

Marjan Mravljje

je upokojenec, kmetovalec in velik ljubitelj narave. Zavzema se za trajnostni razvoj, ohranitev kulturne dediščine in naravnega okolja z namenom, da ju ohranimo v čim boljšem stanju zanamcem. Bil je dolgoletni član Krajevne skupnosti Brezovica, trenutno pa je član občinskega sveta Občine Brezovica.

Irena Kleibenceti

je asistentka na Fakulteti za vede o zdravju Univerze na Primorskem. Njeno strokovno področje je planinstvo in gorništvu. Pedagoško sodeluje tudi pri predmetih z vsebino gibalnih/športnih aktivnosti v naravnem okolju.

Dr. Matej Plevnik

je docent na Fakulteti za vede o zdravju Univerze na Primorskem ter prodekan za kakovost za področje aplikativne kineziologije. Je predsednik krajevne skupnosti Brezovica v Občini Brezovica.

URBANO V NARAVO

Priročnik z nasveti za varovanje narave

